

BÀI GIẢNG: ĐẤT NƯỚC – TIẾT 1
MÔN: NGỮ VĂN LỚP 12
GIÁO VIÊN: PHẠM THỊ THU PHƯƠNG

A. Tác giả và tác phẩm

1. Tác giả

- Nguyễn Khoa Điềm: sinh năm 1943 tại huyện Phong Điền, tỉnh Thừa Thiên - Huế trong một gia đình có truyền thống yêu nước và cách mạng
- Ông thuộc thế hệ các nhà thơ thời kì kháng chiến chống Mỹ cứu nước
- Thơ ông hấp dẫn bởi sự kết hợp giữa xúc cảm nồng nàn và suy tư sâu lắng của người trí thức về đất nước, con người Việt Nam
- Được nhận Giải thưởng Nhà nước về văn học nghệ thuật năm 2000

2. Đoạn trích

- Nằm trong trường ca “Mặt đường khát vọng”
- Hoàn thành ở chiến khu Trị Thiên năm 1971, in lần đầu năm 1974
- Viết về sự thức tỉnh của tuổi trẻ đô thị vùng tạm chiếm miền Nam về non sông đất nước, về sứ mệnh của thế hệ mình, xuống đường hòa nhập với cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ

3. Bố cục

- Đất Nước có từ bao giờ?

Cắt nghĩa về lịch sử lâu đời của đất nước

- Đất Nước là gì?

Cảm nhận về đất nước trong sự thống nhất, hài hòa các phương diện địa lí và lịch sử, không gian và thời gian

- Đất Nước do ai làm nên?

Nhấn mạnh tư tưởng: Đất Nước của Nhân dân

B. Tìm hiểu đoạn trích

1. Đất Nước có từ bao giờ -> Lịch sử lâu đời của Đất Nước

Khi ta lớn lên Đất Nước đã có rồi

Đất Nước có từ những cái “ngày xửa ngày xưa...” mẹ thường hay kể

Đất Nước bắt đầu với miếng trầu bây giờ bà ăn

Đất Nước lớn lên khi dân mình biết trồng tre mà đánh giặc

Tóc mẹ thì bới sau đầu

Cha mẹ thương nhau bằng gừng cay muối mặn

Cái kèo, cái cột thành tên

Hạt gạo phải một nắng hai sương xay, giã, dần, sàng

Đất Nước có từ ngày đó...

- Gắn liền với những truyện cổ dân gian

+ Sự tích trầu cau: nghĩa tình sâu đậm – Đất Nước lớn lao bắt đầu từ những điều nhỏ bé, bình dị

+ Truyền thuyết Thánh Gióng: Lòng yêu nước – Đất Nước lớn lên nhờ những tấm lòng kiên trung, bất khuất

- Gắn liền với nền văn minh sông Hồng cùng những phong tục, tập quán riêng biệt

+ Phong tục búi tóc thành cuộn sau gáy -> vẻ đẹp nữ tính, thuần hậu

+ Lối sống trọng nghĩa tình -> cơ sở hôn nhân bền vững

+ Xây dựng nhà cửa che mưa trú nắng thay thế cho những hang đá tạm bợ

+ Trồng cây lúa nước với truyền thống lao động cần cù thay cho thời kì hái lượm bấp bênh

⇒ Đất Nước được cảm nhận qua những gì hết sức đơn sơ

⇒ Đất Nước được cảm nhận ở chiều sâu văn hóa và lịch sử

2. Đất Nước là gì? -> Đất Nước là sự thống nhất, hài hòa của phương diện địa lí và lịch sử

*Phương diện địa lí

Đất là nơi anh đến trường

Nước là nơi em tắm

Đất Nước là nơi ta hò hẹn

Đất Nước là nơi em đánh rơi chiếc khăn trong nỗi nhớ thầm

Đất là nơi “con chim phượng hoàng bay về hòn núi bạc”

Nước là nơi “con cá ngư ông móng nước biển khơi”

Thời gian đằng đẵng

Không gian mênh mông

Đất Nước là nơi dân mình đoàn tụ

- Đất Nước là không gian thân thuộc, gần gũi với cuộc sống của mỗi người
- + Đất là con đường dẫn bước anh tới trường, mở ra chân trời tri thức
- + Nước là nơi em tắm mát mỗi chiều hè, gột rửa tâm hồn em trong trẻo
- Đất Nước là không gian riêng tư, thầm kín của lứa đôi: hò hẹn, nhớ nhung
- Đất Nước là không gian lớn rộng, kì vĩ và tráng lệ: núi bạc, niền khơi -> là nơi trở về của những tâm hồn tha thiết với quê hương
- Đất Nước là không gian ‘đoàn tụ’ của “dân mình” để tạo nên sức mạnh đoàn kết và thống nhất

*Phương diện lịch sử:

Đất là nơi Chim về

Nước là nơi Rồng ở

Lạc Long Quân và Âu Cơ

Đẻ ra đồng bào ta trong bọc trứng

Những ai đã khuất

Những ai bây giờ

Yêu nhau và sinh con đẻ cái

Gánh vác phần người đi trước để lại

Dặn dò con cháu chuyện mai sau

Hằng năm ăn đâu làm đâu

Cũng biết cúi đầu nhớ ngày giỗ Tổ.

Trong anh và em hôm nay

Đều có một phần Đất Nước

Khi hai đứa cầm tay

Đất Nước trong chúng ta hài hòa nồng thắm

Khi chúng ta cầm tay mọi người

Đất Nước vẹn tròn to lớn

Mai này con ta lớn lên

Con sẽ mang Đất Nước đi xa

Đến những tháng ngày mơ mộng

- Trong quá khứ: Đất Nước thiêng liêng và hào hùng

- + Dòng giống con Rồng cháu Tiên
- + Trách nhiệm: Duy trì nòi giống cao quý, tiếp tục sự nghiệp giữ nước, uống nước nhớ nguồn
- Trong hiện tại: Đất Nước giản dị và gần gũi
- + Đất Nước hiện diện trong mỗi con người
- + Đất Nước *hài hòa nồng thắm* trong tình yêu lứa đôi
- + Đất Nước *ven tròn to lớn* trong sự đoàn kết dân tộc
- Trong tương lai: Đất Nước với triển vọng tươi sáng
- + *Con ta lớn lên*: Thế hệ tương lai, trưởng thành, lớn mạnh
- + *Mang ĐN đi xa – tháng ngày mơ mộng*: Đạt những thành tựu huy hoàng, vượt mọi giới hạn, sánh vai với cường quốc năm châu